

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain 7 ja 19 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset siitä, mitä todistajalle korvataan taloudellisena menetyksenä. Lakiin esitetään lisättäväksi myös säännös, jonka mukaan todistajalle korvattaisiin taloudellisesta menetyksestä enintään valtioneuvoston asetuksessa säädetty määrä.

Laissa olevaa asetuksenantovaltuutta ehdotetaan muutettavaksi nykyistä täsmällisemmäksi. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä paitsi taloudelli-

sesta menetyksestä korvattavasta enimmäismäärästä, myös matkakustannusten korvauksiin oikeuttavasta matkasta ja matkakustannusten laskentaperusteista sekä päivärahan ja majoittumiskorvauksen suuruudesta ja laskentaperusteista. Lisäksi asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä todistelukustannusten korvaamista ja ennakkomaksuja koskevista käytännön menettelytavoista.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain (666/1972) 1 §:n (494/2012) mukaan syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen kutsusta taikka tuomioistuimen muussa kuin riita-asiassa antamasta määräyksestä tuomioistuimeen saapuneella todistajalla on oikeus saada valtion varoista kohtuullinen korvaus tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista sekä taloudellisesta menetyksestä. Todistajalla on oikeus korvauksiin myös silloin, kun häntä on kuultu puhelinta tai videoneuvottelua käyttäen. Lain 2-4 §:ssä on säädetty edellytyksistä, joilla valtion varoista voidaan maksaa korvausta myös muun asianosaisen kutsumalle todistajalle, asianomistajalle ja hänen lailliselle edustajalleen sekä todistajan, asianomistajan tai asianomistajan laillisen edustajan saattajalle.

Lain 7 §:ssä säädetään, että taloudellisesta menetyksestä suoritetaan korvauksena enintään määrä, minkä siihen oikeutettu osoittaa uskottavasti menettävänsä. Lain 19 §:n mukaan tarkemmat määräykset lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun asetuksen (813/1972) 8 §:ssä säädetään, että taloudellisena menetyksenä korvataan ansio- tai muun tulon menettäminen, aiheellisesti sijaiselle tai kodintai lastenhoitajalle suoritettu palkka taikka muu aineellinen menetys, joka korvaukseen oikeutetulle on aiheutunut tuomioistuimeen saapumisesta. Taloudellisesta menetyksestä suoritettavan korvauksen enimmäismäärä on kuitenkin 350 markkaa vuorokaudelta.

Lainkäytössä on osoittautunut, että asetus voi joutua ristiriitaan lain kanssa, jos todistaja osoittaa uskottavasti taloudellisen menetyksensä olleen enemmän kuin asetuksessa ylärajaksi säädetty 350 markkaa (58,56 euroa) vuorokaudessa. Itä-Suomen hovioikeuden 21.10.2011 antaman, lainvoimaiseksi jääneen ratkaisun (I-SHO:2011:9) mukaan asetuksessa säädetty todistajalle taloudellisesta menetyksestä maksettavan korvauksen enimmäismäärä oli ristiriidassa valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain 7 §:n kanssa, eikä sitä ollut siksi sovellettava. Todistaja oli osoittanut uskottavasti, että hänelle oli aiheutunut hovioikeuteen saapumisen johdosta taloudellista menetystä 120 euroa, jonka hän oli maksanut si-

jaislastensa hoitajille. Todistaja vaati tätä taloudellista menetystä korvattavaksi, ja hovi-oikeus piti vaatimusta kohtuullisena.

Asetuksessa on rajattu paitsi taloudellisesta menetyksestä korvattava enimmäismäärä, myös se, mitä taloudelliseen menetykseen luetaan. Perustuslakivaliokunta on todennut (PevL 39/2005 vp), ettei ole lain ja asetuksen välisten hierarkkisten suhteiden näkökulmasta asianmukaista valtuuttaa asetuksenantaja määrittelemään lain soveltamisen kannalta merkityksellisiä lain käsitteitä.

Nykyisin asetuksen 8 §:ssä oleva säännös korvattavasta taloudellisesta menetyksestä esitetään tästä syystä otettavaksi lain tasolle. Säännös lisättäisiin lain 7 §:ään. Jotta ristiriitaa lain ja asetuksen välillä taloudellisesta menetyksestä korvattavasta enimmäismäärästä ei enää syntyisi, pykälään lisättäisiin valtuutus säätää korvauksen enimmäismäärästä valtioneuvoston asetuksella. Todistajalle korvattaisiin taloudellisesta menetyksestä määrä, jonka hän osoittaa uskottavasti menettäneensä, kuitenkin enintään valtioneuvoston asetuksessa säädetty enimmäismäärä.

Perustuslain 80 §:n mukaan valtioneuvosto voi antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Vuonna 2000 voimaan tullut perustuslaki merkitsi muutosta aiempaan siinä, että asetuksenantovalta sidottiin aina laissa olevaan valtuutukseen.

Perustuslakivaliokunta on todennut useaan kertaan (muun muassa PevL 7/2005 vp, PevL 40/2002 vp ja PevL 29/2004 vp), ettei lain täytäntöönpanosäätelyyn oikeuttavan valtuuden nojalla ole mahdollista antaa asetuksella säännöksiä mistä tahansa lain säätelyalaan kuuluvasta asiasta. Perustuslain 80 §:ään perustuvasta valtuutussäätelyn täsmällisyysvaatimuksesta johtuu, että täytäntöönpanosäätelyä antamiseen oikeuttavaa valtuutusta on tulkittava supistavasti. Tällaisen valtuuden nojalla voidaan valiokunnan kannan mukaan antaa esimerkiksi lain voimaantullessa välttämättömiä viranomaistointia ohjaavia säännöksiä.

Laki valtion varoista maksettavista todistelukulustannuksista on säädetty ennen perustuslakia, eikä sen 19 §:ssä oleva asetuksenantovaltuutus vastaa perustuslain 80 §:ssä säädettyjä edellytyksiä.

Valtuutussäännöstä esitetään muutettavaksi niin, että valtioneuvoston asetuksella annetaisiin tarkempia säännöksiä matkakustannusten korvauksiin oikeuttavasta matkasta ja matkakustannusten laskentaperusteista sekä päivärahan ja majoittumiskorvauksen suuruudesta ja laskentaperusteista. Lisäksi asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä todistelukulustannusten korvaamista ja ennakkomaksuja koskevista käytännön menettelytavoista. Kaikista valtuutussäännöksessä luetelluista asioista on annettu tarkempia säännöksiä jo nyt voimassa olevassa asetuksessa.

2 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole suoranaisia taloudellisia vaikutuksia. Voimassa olevan lain perusteella todistajalle on voitu maksaa taloudellisesta menetyksestä korvauksena enintään määrä, jonka hän on uskottavasti osoittanut menettäneensä. Jatkossa tälle korvaukselle olisi lain mukaan ehdoton enimmäismäärä, mikä saattaa vähentää maksettavien korvauksien määrää. Käytännössä tuomioistuimet ovat kuitenkin noudattaneet tähänkin saakka asetuksessa olevaa säännöstä taloudellisesta menetyksestä suoritettavan korvauksen enimmäismäärästä.

Lain yhdenmukaisen soveltamisen ja siten kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta on tärkeää, että laki ja asetus eivät ole yksittäistapauksissa keskenään ristiriidassa siinä, mitä niissä säädetään taloudellisen menetyksen korvaamisesta.

Todistaja, jolle aiheutuu taloudellista menetystä enemmän kuin mitä hänelle voidaan korvata valtion varoista, voi jatkossakin lain 9 §:n nojalla saada kohtuulliseksi harkitun lisäkorvauksen siltä asianosaiselta, joka tuomitaan korvaamaan todistelukulustannuksia valtiolle.

Vuonna 2011 todistelukulustannuksia ja todistajien kuluja maksettiin valtion varoista noin 2 513 000 euroa. Luvussa ovat mukana taloudellisesta menetyksestä maksettujen korvausten lisäksi todistajille maksetut tarpeelliset matka- ja toimeentulokustannukset.

Ehdotetun lain voimaantulon jälkeen on tarkoitus antaa valtioneuvoston asetus valtion varoista maksettavista todistelukulustannuksista.

ta, jossa taloudellisesta menetyksestä suoritettavan korvauksen enimmäismäärä tarkistetaan vastaamaan nykyistä ansiotasoa.

3 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä. Esityksestä on pyydetty ja saatu lausunto valtiovarainministeriöltä, Suomen tuomariliitolta, Pohjanmaan kärjäoikeudelta, Pohjois-Karjalan kärjäoikeudelta, Tuusulan kärjäoikeudelta ja Itä-Suomen hovioikeudelta. Lausunnonantajat kannattivat esitettyjä lainmuutoksia.

Lausuntokierroksella olleeseen esitysluonnokseen sisältyi kohta, jonka mukaan valtioneuvosto tarkistaisi taloudellisesta menetyksestä suoritettavan korvauksen enimmäismäärää kolmen vuoden välein elinkustannusindeksin muutosta vastaavasti. Tämä säännös poistettiin esityksestä valtiovarainministeriöstä saadun palautteen vuoksi. Valtiovarainministeriö katsoi, että taloudellisen menetyksen enimmäismäärä tulisi jättää valtioneuvoston harkintaan.

Pohjois-Karjalan kärjäoikeus esitti lausunnossaan, että muu tuomioistuimeen saa-

pumisesta aiheutunut aineellinen menetys kuin tulon menetys korvattaisiin todistajalle täysimääräisesti. Suomen tuomariliitto totesi lausunnossaan, että todistelukustannuslainsäädäntö on kokonaisvaltaisen uudistamisen tarpeessa. Tällaisen uudistamisen yhteydessä olisi syytä tarkastella muun muassa todistelukustannuslainsäädännön ja oikeusapulainsäädännön todistelukustannuksiin liittyvien säännösten yhteensopivuutta.

4 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Koska ei ole täysin selvää, kumoutuisiko valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain nojalla annettu asetus valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista (813/1972) ehdotetulla lain 19 §:n muutoksella, asetus kumottaisiin nyt ehdotetulla lailla.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain 7 ja 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain (666/1972) 7 ja 19 § seuraavasti:

7 §

Taloudellisena menetyksenä korvataan ansio- tai muun tulon menettäminen, aiheellisesti sijaiselle ja kodin- tai lastenhoitajalle suoritettu palkka sekä muu aineellinen menetyks, joka korvaukseen oikeutetulle on aiheutunut tuomioistuimeen saapumisesta.

Taloudellisesta menetyksestä suoritetaan korvauksena määrä, minkä siihen oikeutettu osoittaa uskottavasti menettävänsä.

Taloudellisen menetyksen korvauksen euromääräisestä enimmäismäärästä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

19 §

Tarkemmat säännökset matkakustannusten korvauksiin oikeuttavasta matkasta ja matkakustannusten laskentaperusteista sekä päivärahan ja majoittumiskorvauksen suuruudesta ja laskentaperusteista annetaan valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä myös todistelukustannusten korvaamista ja ennakkomaksuja koskevista käytännön menettelytavoista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annettu asetus (813/1972).

Helsingissä 4 päivänä huhtikuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain 7 ja 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain (666/1972) 7 ja 19 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

Taloudellisesta menetyksestä suoritetaan korvauksena *enintään* määrä, minkä siihen oikeutettu osoittaa uskottavasti menettävänsä.

19 §

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

7 §

Taloudellisena menetyksenä korvataan ansio- tai muun tulon menettäminen, aiheellisesti sijaiselle ja kodin- tai lastenhoitajalle suoritettu palkka sekä muu aineellinen menetyks, joka korvaukseen oikeutetulle on aiheutunut tuomioistuimeen saapumisesta.

Taloudellisesta menetyksestä suoritetaan korvauksena määrä, minkä siihen oikeutettu osoittaa uskottavasti menettävänsä.

Taloudellisen menetyksen korvauksen euronääräisestä enimmäismäärästä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

19 §

Tarkemmat säännökset matkakustannusten korvauksiin oikeuttavasta matkasta ja matkakustannusten laskentaperusteista sekä päivärahan ja majoittumiskorvauksen suuruudesta ja laskentaperusteista annetaan valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä myös todistelukustannusten korvaamista ja ennakkomaksuja koskevista käytännön menettelytavoista.